

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ

ΤΟΥ Κ. Δ. ΛΑΜΠΙΚΗ

ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Ο 'Ορλώφ που ξεσηκώσε τους "Ελληνες σ' ελατά-στασι στα 1769 και ο Χαρίλαος Παπαντωνίου που έκανε την πρώτη επαναστατική απόπειρα με την «Ανατροπή» στα 1912, είχαν το ίδιο σύστημα πάνω-κάτω. Και οι δύο άφηναν να πιστέψει ο κόσμος ότι πίσω απ' αυτούς ίππηγε μια μυστη-ριώδης Μεγάλη Δύναμις που επρόκειτο να τους βοηθήσει! 'Ο 'Ορλώφ είχε κερδίσει έτσι την εμπιστοσύνη των δολοφονητών και των καπετανίων. 'Ο Παπαντωνίου είχε εξασφαλίσει την αφοσίωσι και τον θαυμασμό από μερικούς άνοητους νέους τότε, πρωτομνηστούς στα φιλολογικά καφενεία, λί-γους άεργους ύποσημαίους ποιητάς και μερικούς κληρικούς που τον έ-θαυμάζαν διαβάζοντας τα θρησκευτικά του άρθρα κάθε Χριστούγεννα και κάθε Πάσχα στις εφημερίδες. Οι αντιπρόσωποι αυτοί του κλήρου ήταν πολλοί. Ένας διάκος χωρίς δουλειά, γιατί ήταν... ειδικολό-γος — έκτός από την Πλατωνική ύμωφριά, ελάτρευε και τον Βά-χο, — τρεις-τέσσερες καλόγχοι που είχαν δραπέτευσει από μακρινά μοναστήρια και είχαν ιδρύσει Κοινόβιο σε μια ταβέρνα της πλατείας Κάνιγγος, ένας άρχιμανώφτης πρώην 'Ελληνοδιδάσκαλος, και ένας πρωτόφρατος τότε από την Πύλη θεολόγος που αργότερα, αν δεν κά-νω λάθος, έγινε... καθηγητής στο Πανεπιστήμιο!

"Αν ο Χαρίλαος Παπαντωνίου υπήρξε άτυχής ως έσδοτής, δεν έπαθε το ίδιο όμοσ και ως προφήτης. 'Η «Ανατροπή» παρουσιάστηκε μ' ένα κόμο άθροο του που τον είχε τον τίτλο «'Η Γερμανία και ο Κό-σμος, Γουλιέλμος ο 'Αντίχριστος».

Το άρθρο αυτό εργάφη με την ευκαιρία κάποιων τότε γεφρανικών έσλογών που είχαν άποτέλεσματα πολύ ένθαρρητικά για τους σοσιαλι-στάς. Αργότερα, με τον Εθροπαικό πόλεμο και την ανάπτυξη του Κοι-νωνισμού στη Γερμανία, έδικαιώθησαν ή προφητείες της «Ανατροπής», άφορ έξεθρο-νισθη και ο Κάιζερ, όπως ενγήθηκε και προ-έβτε ο περίεργος ιδεολόγος των άθηναϊκών καφενείων — ο Χαρίλαος Παπαντωνίου.

'Η «Ανατροπή» δεν έξεδόθη παρά μό-νον σ' ένα — το πρώτο και τελευταίο — τεύχος. Κι' αυτό μάλιστα δεν ενκλοφώρη-σε καλά-καλά. Γιατί, μόλις ένα βράδυ έ-φρε ο Χαρίλαος τα πρώτα τεύχη του πε-ριοδικού, νοπτά από το τυπογραφείο, στο καφενείο «'Ο Βύρων», έφρασε εκεί σαν φοβισμένος ο συνάδελφος Κ. Πεφρσιάδης και του έλετε στ' αυτό, τάχα κρυφά, ότι το επαναστατικό περιεχόμενό του έγινε γνω-στό στ' 'Ανάκτορα και ότι έδόθη έντολή

του για τις άτελείωτες άναβολές και για τα άιώνα και στερεότυπα: «'Πότε άκόμο για σήμερα... 'Ισως αφομομεθαίμο...», και ούτω καθεξής...

Έλεγε καταγνίσει για όλοσ ένα εννοη-τικό δίποδο. Διαρκώς πηγαυνοεργόταν, ά-μίλητοσ σκυφτός, κομπούρης, πτώμα ζων-τανό, που μόνο τα μάτια του άστραφταν πότε-πότε, όταν γλίαννε σ' αντίκρυψη μπροσ τον τον διεθυντή του θεάτρου. Τον κιντούσε τότε με άπεριφρατη λαχτάρα στα θολά του μάτια, δίχως μιλά. Κι' όταν άκουγε απ' το στόμα του το στερεό-τυπο: «'Πότε άκόμο», ενθήσ μαραινόταν, έσθβνε ή ματιά του, κι' έ-φρευγε με κλονισμένα γόνατα, για να ξανάρθη πάλι την άλλη μέρα το πρωί...

'Ο κιαρός περνούσε έτσι, ημέρες και μήνες στη σειρά... 'Ο Δαρ-ξενκούρ ύπαμύνευ και περιέμενε, όλοι δέ στο θέατρο, κι' ο διεθυντής άκόμο, είχαν γενιράσει πειά απ' το έξασκολοθητικό αντίκρυμα του γέρου ήθσοικού...

"Ως που μιά μέρα, ο πωλός διεθυντής του, ο άλοτε σύντροφος και κυριώτερος έμμεταλλευτής της δόξας και των θριάμβων του, τον πλησίωσε στη γωνία του και του έλετε με γέλιο βάρβαρο, άποφασισμέ-νος να τον ξεφορτωθή όριστικά:

— Χάτ!... Δαρξενκούρ... Τυχερός είσαι επί τέλους... Στην τρί-τη προάει του κανονιουο δράματος που θα παίζοιμε άπόψε, ύπάρχει για σένα κάποιος ρόλος... Σου τον δίνο με όλη μου την καρδιά... Στη μέση της τρίτης πράξως άκούγονται τα μακρινά γαργαίσματα έ-νός οαίλοσ... Λοιπόν σου δίνο να παίζης άπόψε τον οόλο του οαί-λοσ... Θέλωσ;... Χά! χά! χά!...

Μά... παράξενο!... 'Ο Δαρξενκούρ, με άστραφτερό απ' τη χαρά το βλέμμα του, με τρεμάμενα απ' τη συγκίνηση τα χέρια του, μετα-μορφάμενος από ξαφνική αγάλλιασι, τραίλισε με κόπο:

— Εύχαριστώ!... Εύχαριστώ, κύριε διεθυντή μου!... Ένας ρό-λος και για μένα!... Δόξα τφ Θεφ... Βρέθηκε επί τέλους ένας ρό-λος και για μένα!...

Και τα μάτια του γέρο-ήθσοικού βούρκασαν από τα δάκρυα...

στην 'Αστυνομία να συλλάβη τον συντάκτη του!

'Ο Παπαντωνίου, μόλις του είπαν ότι καταδιώκεται από την 'Α-στυνομία, έφρασε και την επαναστατική του διάθεση και τη φιλοσοφία του και το χρώμα του προσώπου του, και πετάχτηκε άπάνω!...

Τα τεύχη του άμαρτοίλοσ περιοδικού, δέματα-δέματα όπως ήσαν, έστειλε περίεργη ή 'Εξδοτική Τριανδρία να τα μεταφέρη γρήγορα και κρυφά στο σκοτεινό πατάρι κάποιου γειτονικού λαϊκού καφενείου.

Τα σκέπασαν με εφημερίδες και κάπι παλιοσοφάβια που βρήκαν πρώερα, και έξασφράσθηκαν. 'Ο Χαρίλαος έλεγε διαδόσει μάλιστα ότι θα πήγαινε στο "Άγιον Όρος". Στους δρόμους κινλοφορούσε μονάχα τη νύχτα, κι' άια από μακριά ενήτανε να διακρίνη «σπιά χοροφύλα-κοσ», τώσφιβε απ' άλλο δρόμο.

'Ο καφετής που είχε γίνει, χωρίς να το θέλη, άποθημάριος του περιοδικού, σαν έβιασε ότι τον Χαρίλαο τον καταζητούσε ή 'Αστυνο-μία, έσκέφθη να καταστρέφη τα σώματα του εργάληματος διά του πυ-ρός, σαν σώματα αφετικόν! Κάθε βράδυ λοιπόν που έβλινε το κα-φενείο του, έφρυζε και από μερικά τεύχη της «Ανατροπής» στη φω-τιά, προσφροντάς τα θυσία στην ούτοπία της ιδεολογίας του. Ένα βράδυ όμως το μαγαζι έγένεμο καντό τόσο πολύ, που έβγαυε έξω από τις πόρτες. Οι γείτονες έπρομοσρατήθηκαν, νομίζοντας ότι ήνε πυ-καϊά, και είδοποίησαν τον πυροσβεστικό λόχο. Από τότε έσταμάτησε αυτή τη δουλειά ο καφετής, και τα τεύχη της «Ανατροπής» τα διά-βαζαν ή κατασφίδες και τα παντάια!...

"Αφορ πέφασε μερικός καιρός και δεν ενίγονταν πειά λόγος για κα-ταδιώξι (;), έκαμε την εμφάνισή του ο Χαρίλαος Παπαντωνίου στα συνηθισμένα του κέντρα, ήρεμοσ πάλι, με τη μαγούρα του, κρηπών-τας την ψηλά, σαν λαλιτάδα, με τις τσέτες του γεμάτες χειρόγραφα, μαζί με τα όποια βρισκόταν καμιά φορά και κανένα μπουκάλι γετά-νο. Πήγε και στον καφετή και του ζήτησε τα τεύχη της «Ανατρο-πής» για να τα έξαγάγη στο έξωτεροκό! Παρέλαβε όσα είχαν άποκεί-νει και τα έστειλε με τους γεολόγους Ρ. Φ. και Θ. Κ. στην Αίγυπτο, για να πουλήσούν με άγνυταξή λίρα το ένα.

Στο βστορι που έταξείδειναν οι δύο άπε-σταλιμένοι του Παπαντωνίου, έβιασαν από έ-ναν συντάξειδιότη τους, ότι τα φύλλα αυ-τού του περίεργου περιοδικού δεν θα ήσαν καθόλου, με καθόλου καλό διαβατήριό τους για την 'Αλεξάνδρεια. 'Υπήρχε μεγάλη πι-θανότη να τους έπανε ή 'Αστυνομία...

"Υστερ' από λίγες μέρες έλαβε ο Παπα-ντωνίου την έξήξ έπιστολή από μέρος των άπεσταλιμένων του: «'Δυστυχώς ή ύπόθε-σις ενανώρησ κυριολεκτικώς. Τα τεύχη της «Ανατροπής», θεωρημένα ως πολύ επικίνδυνα, έρριφθησαν εις την θάλασσαν και... ενίγησαν μαζί με τας ελιπίδω μας!».

Τέτοια άτυχήματα δεν ήσαν πολύ σπάνια στη φιλολογική ζωή του μακαρίτη Χαρίλαου Παπαντωνίου. Μιά φορά συνελήφθη από ένα χοροφύλακο σε μια ταβέρνα, γιατί, κα-θώς ήταν με τα γένεια του — σωστή κωλο-γρηκή μορφή — έβασζε μ' ένα καταξί-νημένο σοσιαλιστικό καλόγχο. Τό ότι δεν φορούσε ράσα, δεν είχε σημασία. 'Ο χοροφύλακος ενόμισε ότι είχε βγάλει τα ράσα για να γίνει άγνώριστος.

"Άλλοτε πάλι είχε άποσταλεί από την εφημερίδα Κ., τη Μεγάλη έδομάδα, στους Άγιους Τόπους. 'Αλλ' ένπειδη είχε έσοφει τα φιλά, έματάισε μεν το ταξίδι του, αλλά τις άπταποζήσεις του τις έγραφε ώς με άκρον ενυπνειδησία στο καφενείο του Μτανίκα. Και στην κάθε μιά έβασε τον ανάλογο τόπο προελεύσεως: «'Γεροσόλυμα», «'Βη-θλεέμ», «'Κουβούκλιον του Άγιου Τάφου», «'Κορυφή Όρους Σι-νά», «'Οχθαι 'Ιορδάνου». Και το φιλόθηρσο Κοινό εδιάβαζε κι' έ-σταυροκοπούετο.

"Άλλη μιά φορά, έδο και λίγα μόλις χρόνια, στην εφημερίδα «'Ελ-ληνική» έγραψε ο Χαρίλαος 3-4 άρθρα για το παλαιό φιλολογικό κα-φενείο «'Ο Νέον Κέντρον», για να αντίκορήση διελλογογραφικά, μιά σειρά σχετικόν άρθρων που δημοσίευε τότε ο ύποφαινόμενος στην ε-φημερίδα «'Πολιτεία». Μέσα σ' ένα από τα άρθρα του, ο Χαρίλαος έ-κανε λόγο με άφθροο λιθάν πλατωνικής λατρίας και για τον παλαιό μας γνωρίμο και νεαρό και άραιο καλλιτέχνη Π. Σουών, που είχε έλθει στην 'Αθήνα στα 1912 και που αργότερα έγινε διδάσκαλος μου-τέρων χορών. Στο άρθρο έκείνο έπληγαν και δύο εικόνες. Μιά του Χα-ρίλαου Παπαντωνίου και μιά του νεαρού Σουών. Το έπατελειον της «'Ελληνικής» τότε άλλαξε τις λεξάντες των εικόνων και την άλλη μέ-ρα διαβάσαμε: Κάτω από γενεοφόρα, ροκνή και γεροντομνομνοκαπη-λίκια του Χαρίλαου: «'Ο νεαρός καλλιτέχνης και χοροδιδάσκαλος Π. Σουών». Και κάτω από μίαν εικόνα ώραμοπαθώς νεανία: «'Ο φι-λοσοφός και συγγραφές κ. Χαρίλαος Παπαντωνίου». Από τότε έ-σταμάτησε τη συνεργασία του ο Χαρίλαος στην «'Ελληνική».

